

UNITÁRIUS ISTENTISZTELETI ÉS SZERTARTÁSI REND

(Tervezet)

Korunkban magánüggévé lett a vallásgyakorlat. Ez a változás minden egyháztagtól hitből fakadó, személyes döntést vár. Ennek függvényévé vált az istentiszteleten való részvétel is. Mindez azt jelenti, hogy egyházi életünkben megnőtt az istentisztelet fontossága.

A vallásos élet elmélyítésében nagy szerepe van a család mellett az istentiszteletnek. Ezért kell fokozottabb jelentőséggel figyelni arra, hogy istentiszteleteink közvetlenebbek, vonzóbbak és hatásosabbak legyenek. Ha a tanácsra, vigasztalásra, erősítésre vágyó nem kapja meg azt, ami neki segítséget jelent, elmarad az istentiszteleti közösségből. Akinek pedig tele van a szíve örömmel, az az istentiszteleten is örülni akar, de ha az énekből, imádságból és egyházi beszédből hiányzik az Istenre talált szív boldog öröme, akkor ugyancsak távolmarad.

Mindez azt az igényt támasztja alá, hogy istentiszteletünknek meg kell újulnia. Először tartalmában kell a hívó ember lelki igényeihez alkalmazkodnia és kérdéseire megnyugtató választ adnia. Ugyanakkor azonban nem hanyagolható el a forma sem, mint amely a közlés leghatásosabb eszköze.

Ismeretes, hogy már a hetvenes évek teológiai és egyházi érdeklődésének homlokterében az istentisztelet és szertartások egységesítése állott. A lelkeszi értekezletek éveken át foglalkoztak e kérdéssel, elemezték mind hitelvi, mind liturgiai szempontból istentiszteleti és szertartási rendünket. Ez vezette a Szerkesztőséget arra, hogy újból az érdeklődés középpontjába helyezze az istentisztelet kérdését. Az itt közölt tervezetnél figyelembe vettük a Missziói Bizottság javaslata mellett az egyházköri közgyűlések és a körök képviselőiből alakult bizottság szempontjait és észrevételeit. Reméljük, hogy ezzel megtesszük az első lépést az istentiszteleti és szertartási rend egységesítése és korszerűsítése felé.

ISTENTISZTELETI ÉS SZERTARTÁSI REND

I.

ISTENTISZTELET

VASÁRNAPI ISTENTISZTELET

A. Az istentisztelet ideje

Az istentisztelet vasárnap de. 11 órakor, indokolt esetben 10 órakor, három harangszó után kezdődik; a kezdés időpontját önkényesen megváltoztatni nem lehet. Ha a gyülekezeti élet zavartalansága igényli s erre

megvannak a tárgyi feltételek, az istentisztelet más időpontban (délután, este) is tartható.

B. Az istentisztelet rendje

A harmadik harangozás befejezéséig a gyülekezet tagjai elfoglalják helyüket a templomban.

A harangszó befejeztével a lelkész bemegy a templomba és beül a papi székbe; a gyülekezet tagjai bemenetelkor ülve maradnak vagy felállnak, mindenhol a helyi szokás szerint.

1. Kezdőének. A gyülekezet áll.

2. Derekas ének. A gyülekezet ül. Fontos követelmény, hogy a gyülekezet a derekas éneket végig énekelje. A lelkész megvárja az ének befejezését s csak azt követően megy fel a szószékre.

3. Ima. A lelkész által mondott imát a gyülekezet valamennyi tagja állva hallgatja. Időtartama 5—6 perc.

4. Miatyánk. Az Úri imádságot a lelkész mondja vagy olvassa: „Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved; jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, mint a mennyben úgy a földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek; És ne vigy minket a kísértésbe, de szabadíts meg minket a gonosztól. Mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség, mindörökké. Amen.“ (Mt 6,9—13). Ahol a gyülekezet igényli, a Miatyánkot együtt mondja a lelkéssel.

5. Közének. A gyülekezet áll. A közének nem helyettesíthető énekari, zeneszámmal vagy szólóénekekkel.

6. Textus-felvétel. Kötött szövege a következő: „Istentiszteletre egybegyűlt hívek, kedves testvéreim, atyámfiak! Egyházi beszédem alap gondolata írva található a Máté evangéliuma 5. részének 10. versében (Ha a textus több vers, úgy verseiben); Máté evangéliuma 10. versében a következőképpen: . . .“ A textust minden más kísérő szöveg nélkül a lelkész megismétli. A textus után nem kell „Amen“-t mondani.

7. Egyházi beszéd. Időtartama 20—25 perc.

8. Záró ima. Időtartama 2 perc; lehetőség szerint a gyülekezeti tagok közösségi és egyéni életére tekintsen. A gyülekezet áll, majd az ima befejeztével leül.

9. Csendes ima. Kötött bevezető szövege a következő: „Isten lélek, és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják (Jn 4,24), imádkozzunk csendben, magunkba szállva.“ A lelkész hangos Amen-nel zárja be a csendes imát, amelynek időtartama annyira terjedhet, amennyi idő alatt a lelkész magában elmondaná a Miatyánkot. A gyülekezet ül, mert ez a testtartás alkalmasabb az elmélyedésre és elmélkedésre.

10. Hirdetések. Kihirdetendők elsősorban az előző héten végzett szertartások, valamint az istentisztelet jellegével összeegyeztethető, a gyülekezeti élettel kapcsolatos kérdések és események.

11. Áldás kérés. A lelkész, a gyülekezet életére, Isten áldását kéri. Kötetlen, de mintaként ajánlott szöveg: „A gondviselő Isten Áldása és szeretete legyen és maradjon mindnyájunkkal, Amen.“ — „Az Úr áldjon meg és őrizzen meg titeket. Világosítsa meg az Úr az Ő orcáját rajta-

tok és könyörüljön rajtatok. Fordítsa az Úr az Ő orcáját reátok és adjon békességet nektek. Ámen.“ Ezt követően a lelkész lejön a szószékről, és újból elfoglalja helyét a papi székben.

12. Záróének. A gyülekezet ül.

13. Az istentisztelet befejeztével a lelkész és a gyülekezet a helyi szokás szerint vonul ki a templomból.

ÜNNEPI ISTENTISZTELET

Az ünnepi istentisztelet rendje azonos a vasárnapi istentiszteletével, kiegészítve az úrvacsorai szertartással.

HÉTKÖZNAPI ISTENTISZTELET

A. Reggeli istentisztelet

Ideje a helyi szokásnak megfelelően; az istentisztelet előtti harangzás szintén a helyi szokás szerint történik.

A harangszó befejeztével a lelkész bemegy a templomba és beül a papi székbe.

1. Kezdőének. A gyülekezet áll.

2. Derekas ének. A gyülekezet ül. Itt is érvényes a vasárnapi istentiszteletnél említett szempont. Az ének befejezése után a lelkész felmegy a szószékre.

3. Előfohász. Kötött szövege a következő: „Mutasd meg Uram nekünk a te utadat, hogy járhassunk a te igazságodban és teljes szívvel tiszteljünk téged. Ámen.“

4. Bibliaolvasás. Kötött szövege a következő: „Kedves testvéreim, atyámfiai! Reggeli istentiszteletünk alkalmával felolvasom a Máté evangéliuma 6. részének 1—8-ig terjedő verseit.“ A gyülekezet állva hallgatja.

5. Ima. Időtartama 5—6 perc.

6. Miatyánk. Itt is érvényes a vasárnapi istentiszteletnél említett szempont.

7. Csendes ima, mint a vasárnapi istentiszteleten.

8. Áldás kérés. Mint a vasárnapi istentiszteleten. Ezt követően a lelkész lejön a szószékről és újból elfoglalja helyét a papi székben.

9. Záróének.

B. Esti istentisztelet

Ideje a helyi szokás szerint.

Rendje ugyanaz, mint a reggeli istentiszteleté, azzal a hozzáállással, hogy különösen a nagyheti, úrvacsorára előkészítő istentiszteleten a lelkész egyházi beszédet, ill. bibliamagyarázatot tart.

II.

SZERTARTÁS

KERESZTELÉS

A. A szertartás rendje

1. Ének. (308-as sz.). Az ének befejezése után lelkész Bibliával a kezében kiáll az úrasztala mellé. A gyülekezet ülve marad.

2. Előfohász. Kötetlen, mintaként ajánlott szöveg: „Teremtő és gondviselő Istenünk! Áldásoddal és szeretetteddel légy velünk midőn e kisgyermeket felvesszük egyházunk tagjai közé. Ámen.“

3. Textus-felvétel: kötött szövege a következő: „Kedves szülők, keresztszülők, kedves testvéreim! Keresztelési beszédem alap gondolata írva található Máté 3,17-ben, a következőképpen:...” A bibliai helyet és a textus szövegét nem ismétljük meg.

4. Keresztelési beszéd. Időtartama mintegy 10 perc. Beteg gyermek keresztelésénél a beszéd elmaradhat.

5. Ima.

6. Miatyánk.

7. Keresztelés. A lelkész miközben a gyermek fejére önti a vizet a kehelyből, a következő szöveget mondja: „Én téged N. megkereszteltem az egy igaz élő Isten nevében és felvesszlek az unitárius keresztény egyház tagjai közé, Jézus követésére. Ámen.“

8. Áldás kérés. Kötetlen szöveg, mintaként ajánlott: „Isten áldása legyen veled. Növekedj testben és lélekben, Isten és emberek előtt való kedvességben. Ámen.“

B. Kereszteléssel kapcsolatos szempontok

1. Keresztelés helye a templom. Csak indokolt esetben végezhető máshol is, mint pl. lelkészi irodában, családi otthonokban, kórházban.

2. A keresztelés időpontja: templomban, közvetlenül az istentisztelet után, a záró ének előtt, templomon kívül a nap bármelyik szakában. Ha a keresztelés ünnepen történik, úgy a szertartásra az úrvacsora kiosztása után kerül sor.

3. Egyházi gyakorlatunk szerint kisgyermeket keresztelünk, de rendkívüli esetben felnőttet is.

4. A szertartás befejezése után a lelkész ne csókolja meg a keresztelt kisgyermeket; kezét fog a szülőkkel és keresztszülőkkel és a gyülekezet nevében jókívánságait fejezi ki.

5. Kívánatos, hogy a keresztszülőkkel együtt a szülők is álljanak ki a szertartás végzésekor az úrasztalához.

6. A keresztelő poharat a harangozó vagy egyházfi viszi be a templomba vízzel töltve és hozza ki a szertartás után. A megmaradt vizet a lelkész önti ki a pohárból, lehetőleg virágra.

7. A lelkész a következő vasárnap kihirdeti a szertartást.

KONFIRMÁCIÓ

1. A konfirmáló növendékek istentisztelet előtt a helyi szokás szerint gyülekeznek.

2. Bevonulás a templomba lelkész és gondnok vezetésével. A növendékek öltözete lehetőleg helyi népviselet legyen, ha nem, akkor az alkalomhoz méltó és egyöntetű.

3. A növendékek leülnek az úrasztala körül elhelyezett székekre vagy az első padokba. Ha a körülmények megengedik, a szülők és keresztszülők üljenek a növendékek háta mögötti padokba.

4. Istentisztelet. (Lásd a vasárnapi istentiszteleti rendet.)

5. Hirdetés. A lelkész bejelenti a konfirmációi szertartást és ennek keretében az úrvacsorát.

6. Orgonajáték, miközben a lelkész lejön a szószékről és az úrasztalához megy.

7. A növendékek névszerinti bemutatása.

8. 221-es sz. konfirmációi ének. A növendékek állva éneklük.

9. Ima. A növendékek közösen mondják a következő imát: „Jó Istenünk, szerető édes Atyánk! Szívünk tiszta örömeivel jöttünk ma szent hajlékodbá. Nem most vagyunk itt először, de ezzel az érzéssel még nem imádkoztunk, mint most, amikor először leszünk vendégei a Jézus életére és halálára emlékeztető úrvacsorának.

Köszönjük, hogy megtartottad életünket és erőt adtál jó szüleinknek, hogy felnevelhettek. Köszönjük, hogy növelted hitünket, s így nemcsak testben, de lélekben is naggyá nőhettünk és megismerhettük unitárius vallásunk hitelveit és erkölcsi tanításait.

Kérünk, erősítsd hitünket, növelj bennünk a szeretet készségét, hogy a megismert igazságok mellett hűséggel kitartsunk és felelősséggel vállaljuk emberi hivatásunkat. Segíts, hogy legyünk méltó követői a Názáreti Jézusnak, szerető testvérei embertársainknak, most és mindörökké. Ámen.“

10. A növendékek kikérdezése a konfirmációi kátéból. A 29., 77. és 135. sz. kérdések feleleteit a növendékek közösen mondják. Lelkész a növendékeket nevének szólítja és mindeniket többször is kérdezi, közben a figyelem felfrissítése érdekében a növendékek énekeket énekelhetnek.

11. 220. sz. konfirmációi ének. A növendékek állva éneklük.

12. Fogadalomtétel. A növendékek szívre tett kézzel felelnek a következő kérdésekre:

Hiszed-e, hogy Isten a világmindenség teremtője, az emberiség gondviselő Atyja, egy Isten?

Hiszem és vallom.

Hiszed-e, hogy bölcs akarata az embert a jóság, igazság és szeretet megvalósítására és megélésére hívta el?

Hiszem és vallom.

Hiszed-e, hogy Jézus Istennek legjobb fia, tanítása számunkra út, igazság és élet?

Hiszem és vallom.

Hiszed-e, hogy az ember Isten lelkétől vezérelve, Jézus példaadása nyomán megvalósíthatja Istenországát?

Hiszem és vallom.

Hiszed-e, hogy unitárius kereszténységed, amely történelme folyamán nagy áldozatokat hozott és kimagasló eredményeket ért el, tisztán hirdeti Jézus evangéliumát, az Isten- és emberszeretet vallását s életünk végcélját, a tökéletességet?

Hiszem és vallom.

Ha hiszed, fogadod-e, hogy Istenhez, Jézus tanításához és unitárius egyházadhoz mindhalálig hű maradsz?

Igérem és fogadom.

Kész vagy-e fogadalmadat az úrvacsora vételével megpecsételni?

Kész vagyok.

13. Úrvacsorai ének, melyet a növendékek a gyülekezettel közösen énekelnek.

14. Úrvacsorai beszéd és az úrvacsora kiosztása a megállapított szer-tartási rend szerint.

15. Ima. A növendékek közösen mondják a következő imát: „Jó Iste-nünk, szerető édes Atyánk! Hálás gyermeki szívvel köszönjük meg ez áldott alkalmat, midőn színed előtt és a gyülekezet közösségében hitünk-ről vallást tettünk, s az úrvacsora vétele által elköteleztük magunkat Isten és embertársaink szeretetére és szolgálatára.

Engedd, hogy ezt az érzést, amellyel most tele a szívünk, vihessük magunkkal ki az életbe és otthonainkba, hogy legyen az erőforrás szá-munkra. Éljük az értelem tisztaságával, a hit hűségével, és a szeretet felelősségével. Légy útmutatónk, állj mellénk, ha a jóban ingadoznánk, segélj, ha erőnk elhagyna. Tarts meg mindig a te szeretetedben, unitá-rius vallásunk és egyházunk iránti hűségben. Áldásod legyen fogadal-munkon és egész életünkön, most és mindörökké. Ámen.“

16. 222. sz. konfirmációi ének, a növendékek állva éneklük.

17. Egyháztaggá fogadás. Kötött szövege a következő:

„Unitárius vallásunkról elhangzott bizonyágtevésetek alapján, me-lyet az úrvacsora vételével megerősítettetek, befogadlak titeket az Uni-tárius Egyház-i egyházközségének önálló tagjai közé.

Megismertétek egyházunk múltját, legyetek méltók elődeink szelle-mi örökségére; ismeritek a jelen életét, legyetek öntudatos tagjai, cse-lekvő munkatársai a gyülekezetnek; elöttetek a jövő, legyetek hűséges hordozói és továbbfolytatói hit- és életfelfogásunknak, Isten és ember szolgálatában. Ámen.“

Az egyháztaggá fogadás idején, ahol erre lehetőség van, a harang vagy az orgona halkán szóljon.

18. Emléklapok kiosztása. Miután a növendékek aláírják a konfir-mációi anyakönyvet, a lelkész átadja az emléklapokat egy-egy bibliai mondás kíséretében.

19. A lelkész megáldja a növendékeket. Ezalatt a növendékek le-hajtott fejjel állnak.

20. Üdvözlések: a gondnok üdvözli a konfirmáltakat, akik bejelen-tik, esetleg átadják az egyházközségnek tett adományukat: egy kisebb növendék, és az előző évben konfirmáltak részéről egy ifjú üdvözik a növendékeket; a konfirmáltak köszöntik az egyházközség vezetőségét, a szülőket és keresztszülőket.

21. Záróének.

ÚRVACSORA

A. Az úrvacsora előkészítése

1. Az úrvacsoraosztást megelőző vasárnap a lelkész kihirdeti az úrvacsorát az alábbi szöveg szerint: „Jelentem a gyülekezetnek, hogy mához nyolcad napra... ünnepe alkalmából az úrasztalát megterítjük s arra Jézus életére és halálára emlékeztető jegyeket: kenyeret és bort teszünk. A nagyhét folyamán készülünk az úrasztalához bűnbánó lélekkel, keresztyéni alázattal, hogy annak méltó vendégei lehessünk. A nagyhéten minden este... órai kezdettel úrvacsorára előkészítő istentiszteletet tartunk a templomban (ha máshol, megjelölni a helyiséget).“

2. Nagyhéten a lelkész köteles minden nap úrvacsorára előkészítő istentiszteletet tartani egyházi beszéddel vagy biblíamagyarázattal (lásd a hétköznapi istentiszteleti rendet).

3. Az ünnepi istentisztelet befejezése után a lelkész először kihirdeti az előző héten végzett szertartásokat, légátus kiküldését, az ünnepi istentiszteletek rendjének esetleges módosulását és a gyülekezetet érintő közleményeket, végül az úrvacsorát.

Az úrvacsora kihirdetésének szövege: „Amint azt hirdettük... ünnepe alkalmából az úrasztalát megterítettük, s arra Jézus életére és halálára emlékeztető jegyeket: kenyeret és bort tettünk. Kérem híveinket készüljenek és járuljanak az úrasztalához őszinte lelki számvetéssel és keresztyéni alázattal. Jelen alkalomra az úrvacsorai kenyeret és bort X. Y. adományozta.“ Úrvacsorai jegyekre adományokat tettek (ez utóbbit csak ott, ahol szokásban van). A lelkész néhány mondatban megköszöni az adományt.

B. Az úrvacsora vendje

1. Úrvacsorai ének (1. versszak).

Az ének befejezése után a lelkész Bibliával a kezében kiáll az úrasztala mellé. A gyülekezet ülve marad.

2. Textus-felvétel. Kötött szövege a következő: „Kedves testvéreim, atyámfiai! Úrvacsorai beszédem alap gondolata írva található a Máté 26,26 versében, a következőképpen:...“. Nem ismételjük meg sem a helyet, sem a szöveget. A textus-felvétel előtt nincs előfóhász.

3. Úrvacsorai beszéd, időtartama mintegy 10 perc.

4. Ima. A gyülekezet áll.

5. Miatyánk. A vasárnapi istentiszteletnél említett szempont itt is **érvényes**.

6. A gyülekezet tagjai a helyi szokás szerint kiállnak az úrasztala köré. Először a szolgálattelvők vesznek úrvacsorát.

7. Az úrvacsora kiosztása. Lelkész a helyi gyakorlat szerint törli a kelyhet. A gyülekezet több csoportban vesz úrvacsorát. Az egyes csoportok úrvacsoravétele után a lelkész bibliai idézettel kezdődő rövid imát mond. Miután a gyülekezet helyre megy, a lelkész visszatakarja az úrasztalát.

8. Záróima. Hálaadó jelleggel, figyelemmel a gyülekezet életére.

9. Áldás kérés. Kötetlen, de mintaként ajánlott szöveg: „Végezetül testvéreim, atyámfiaink, legyetek jó egészségben, épüljétek, vigasztalódjatok, egyértelműen legyetek és békességben éljétek. A békesség és szeretet istene legyen veletek. Ámen.“

C. Az úrvacsorával kapcsolatos szempontok

1. Az úrvacsora kiosztása az ünnepek első napján a délelőtti istentisztelet keretében a záróének előtt történik, de kiosztható első napján délután vagy este és másodnapján délelőtt is.

2. Az úrvacsoraosztás alatt a gyülekezet éneklje az úrvacsorai énekeket.

3. Az úrvacsora feltétele a konfirmáció. Azonban, ha nem konfirmált egyháztagnak áll ki úrvacsorát venni, a lelkész részére is kiosztja az úrvacsorai jegyeket. Istentisztelet után azonban felvilágosítja és igyekszik meggyőzni, hogy teljesítse az említett feltételt, vagyis konfirmáljon.

4. Az úrvacsora más felekezeti tagok részére is kiszolgáltatható, ha élni akarnak vele.

5. Az úrasztala megterítése ill. előkészítése a helyi szokások szerint történik. Ebben a lelkész hitvese is részt vesz, akinek elsőrendű gondja, hogy a terítők és kelyhek tiszták és rendesek legyenek. Az úrvacsorai kenyeret a lelkész vágja fel, előtte imát mond.

6. A megmaradt kenyér és bor a lelkészi irodában, lakásban, vagy gyülekezeti teremben fogyasztható el az adományozók, a keblbi elöljárók és egyháztagnak közösségében. Ajánlatos, hogy a megmaradt úrvacsorai jegyekből csak egyszeri kínálás történjék. Már előre félre kell tenni a betegek részére szükséges kenyeret és bort.

D. Betegek úrvacsorája

1. A lelkész az ünnepet megelőző vasárnap a hirdetés alkalmával felhívja a figyelmet arra, hogy az úrvacsorában részesülni akaró betegek kérését a hozzátartozók már a nagyhét folyamán jelentsék be.

2. A szertartás rendje: *a.* előfohász (lásd a hétköznapi istentiszteletnél), *b.* az ünneppel kapcsolatos textus, vagy kimondottan a betegek szóló bibliai szöveg felolvasása, *c.* ima, *d.* Miatyánk, *e.* úrvacsora kiosztása, *f.* áldás. Ha a körülmények erre lehetőséget adnak, a szertartást énekkel kezdjük és zárjuk.

3. Az úrvacsoraosztásnál a gondnok vagy keblbitanácsos, ill. egyháztagnak a lehetőség szerint legyen jelen.

4. Ha a család jelenlevő tagjai igénylik, a lelkész részükre is kiszolgáltassa az úrvacsorát.

5. Ha a betegek úrvacsoravétele az úrvacsorai szertartás után történik, a lelkész és kísérelője nem vesznek úrvacsorát, csak a beteg és azok a családtagok, akik előzetesen nem részesültek úrvacsorában. Minden más alkalommal a lelkész maga is úrvacsorát vesz.

6. Az úrvacsora betegek és öregek részére az év bármely napján kiszolgáltatható.

HAZASSÁGKÖTÉS MEGÁLDÁSA

A. A szertartás rendje

1. Egyházi ének (224., 185., 195. stb.).
2. Előfohász. Kötetlen ajánlott szöveg: „Mutasd meg Uram nekünk a te utadat, hogy járhassunk a te igazságodban és teljes szívvel tiszteljünk téged. Ámen.“
3. Textus-felvétel: „Kedves ifjú pár, kedves testvéreim! Esketési beszédem alapgondolata írva található 1Kor 13,13-ban a következőképpen:...” A bibliai helyet és a szöveget nem ismételjük meg.
4. Esketési beszéd. Időtartama mintegy 15—20 perc.
5. A lelkész a beszéd befejezése után a következő felhívást intézi az ifjú párhoz: „Most pedig fogjátok meg egymás jobb kezét és mondjátok utánam a hűségfogadalmat:
„Én N. N. esküszöm az egy igaz Istenre, hogy X. Y.-t, kinek jobb kezét jobb kezemben fogom, mint törvényes hitvestársamat hű és igaz szeretettel kívánom boldogítani. Őt sem egészségében, sem betegségében, sem boldog, sem boldogtalan állapotában hűtlenül el nem hagyom. Vele élek, örvendek, tűrök és szenvedek holtomiglan vagy holtáiglan. Isten engem úgy segítjen.“ Az „Áment“ a lelkész mondja. A nő a leánykori nevét mondja.
6. Ima.
7. Miatyánk.
8. Áldás kérés. Kötetlen, ajánlott szöveg: „Isten áldása legyen e házasságkötésen. Legyetek jó egészségben, egyetértésben és békességben éljete. A szeretet és békesség Istene legyen veletek. Ámen.“
9. Záróének (224., 2. versszak; 31. sz.)

B. A házasságkötés megáldásával kapcsolatos szempontok

1. A lelkész csak a törvényesen megkötött és igazolt házasságot részesítheti egyházi megáldásban.
2. A szertartás helye a templom; indokolt esetben a lelkési iroda vagy családi ház. A szertartás rendje ebben az esetben is ugyanaz, az ének itt elmaradhat.
3. A szertartás bejelentésénél a lelkész tisztázza, hogy ha tiszta unitárius párról van szó, mindkét fél, vegyes házasság esetén pedig az unitárius fél megvan-e keresztelve és konfirmált-e. Ha nem, igyekezzék meggyőzni, hogy a házasságkötés megáldása előtt vegye igénybe e szertartásokat.
4. Más felekezettűek esetében, kifejezett kívánságra a lelkész az illető hitfelfogása szerint mondhatja a fogadalmat, a következő módosításban: „Én N. N. fogadom az egy Istenre, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes szentháromság egy örök igaz Isten, hogy...“, a szöveg változatlanul folytatódik.
5. A következő vasárnap a lelkész kihirdeti a szertartást. Ha a vőlegény vagy menyasszony más egyházközségből való, értesítendő az illető lelkési hivatal, a szertartás kihirdetése végett.

6. Vegyes házasság esetén igénybe vehető mindkét felekezet szer-
tartása.

7. A házassági megáldást, ha mindkét fél unitárius, semmilyen kö-
rülmények között nem szabad megismételni.

HAZASSÁGI JUBILEUM

1. Ének (199. sz. 1. versszak.)
2. Előfohász.
3. Textus-felvétel.
4. Alkalmi beszéd.

5. A lelkész a beszéd befejezése után a következő felhívást intézi a házaspárhoz: „Most pedig fogjátok meg egymás jobb kezét és mondjátok utánam a hálaadás szavait: „Én N. N. hálat adok Istennek, gondviselő Atyámnak, hogy ... évvel ezelőtt hitvestársat és gyermekeimnek édesanyját (édesapát adott férjem) feleségem X. Y. személyében. Köszönöm az erőt, amelyet általa adott; a hűséget, amelyet benne megtapasztaltam; a hitet, amelyet ő táplált bennem és a szeretetet, amely által életünk célt és értelmet nyert. Fogadom, hogy ezután is hű társa leszek örömben és bánatban, egészségben és betegségben egyaránt, szívem utolsó dobbanásáig. Ámen.“

6. Ima.
7. Miatyánk.
8. Áldás
9. Záróének.

TEMETÉS

A. Háznál

Abban az esetben, ha a szertartást a templomban végzik.

1. Egyházi ének
2. Rövid ima
3. Ének, majd utána a temetési menet megalakulása
4. Temetési menet, közben egyházi ének.

B. Templomban vagy háznál

1. Kezdőének (9, 10, 12, 22 sz.)
2. Derekas ének (57, 58, 59, 189, 199, 279 sz.)
3. Ima
4. Miatyánk
5. Közének (297, 298, 303 sz.)
6. Textus-felvétel: „Gyászoló gyülekezet, kedves testvéreim! Temetési beszédem alapgondolata írva található 1Kor 13,8-ban a következőképpen: ...“ A bibliai helyet és szöveget nem ismétljük meg.
7. Temetési beszéd. Időtartama 20—25 perc.
3. Utóima

9. Búcsúztató. A hozzátartozók kifejezett kívánságára (csak próza lehet). Elvi szempont: az élők búcsúznak a halottól.

10. Áldás.

11. Záróének (304, 296 sz.)

C. Temetői kápolnában

1. Előfohász

2. Egyházi ének (199. sz. 1. versszak)

3. Textus-felvétel (lásd fentebb)

4. Temetési beszéd. Időtartama 15—20 perc.

5. Ima

6. Miatyánk

7. Búcsúztató (lásd fentebb)

8. Áldás

9. Záróének (57. sz. lehetőség szerint végig énekelni)

D. A sírnál

1. Bibliaolvasás

2. Beszéd fejezze ki a halállal és örökélettel kapcsolatos hitfelfogásunkat, időtartama 5 perc.

3. Miatyánk

4. Ének (a hantolás alatt)

5. Áldás (a hantolás befejezése után)

A sírnál végzett szertartás a helyi szokás szerint a hantolás előtt vagy után történik. A lelkész csak a hantolás után fejezheti be a szertartást és hagyhatja el a sírt.

E. A temetéssel kapcsolatos szempontok

1. A haláleset bejelentése megfelelő kérdőív ill. bejelentő lap segítségével történik.

2. Harangozás a helyi szokás szerint

3. Az anyagi kérdések intézése a gondnokra tartozik.

4. A temetést megelőző virrasztáson, ahol ez szokásban van, a lelkész ne vegyen részt, az egyházi énekek éneklését az énekvezér vagy megbízott egyháztags vezesse. Az egyházközség elöljárósága hasson oda, hogy a virrasztás jellegével nem egyező mozzanatok (ívás, kártyázás stb.) maradjanak el.

5. A temetés ideje a helyi szokás szerint.

6. A temetési szertartás csak lezárt koporsóval történhetik.

7. A templomból való temetés esetén a koporsó a portikusban helyezendő el.

8. Népszerűsíteni kell az egyházközség javára történő koszorúmegváltást.

9. A torozás mint vallásunkkal meg nem egyező szokás, a Szervezeti Szabályzat 68. szakasza értelmében mellőzendő.

10. Következő vasárnap a lelkész kihirdeti a szertartást.

III.

ALKALMI ISTENTISZTELET

KARÁCSONYI ISTENTISZTELET

1. Az istentisztelet rendje azonos a hétköznapi istentisztelet rendjével. Bibliaolvasás kötelezően (Lukács 2,1—20 és Máté 2,1—12).
2. Ének.
3. Karácsonyfa-gyertyák meggyújtása
4. Karácsonyi énekek, versek és énekkari vagy zeneszámok, tetszés szerinti összeállításban.
5. Rövid bezáró beszéd.
6. Záróének. A karácsonyi ajándécsomagok a záróének után osztandók ki, hogy ne zavarjuk meg az istentiszteletet.
7. Ezt követően még egy alkalmi karácsonyi ének énekelhető.

NAGYPÉNTEKI ISTENTISZTELET

A. Délelőtt: rendes vasárnapi istentisztelet, alkalmi imával és egyházi beszéddel.

B. Délután vagy este, a helyi szokás szerint. Az istentisztelet rendje:

1. Kezdőének.
2. Derekas ének (1 versszak)
3. Passió (egyéni előadás vagy énekkar)
4. Ima.
5. Miatyánk
6. Csendes ima.
7. Áldás
8. Záróének

ANYÁKNAPI ISTENTISZTELET

1. Rendes vasárnapi istentisztelet, alkalmi imával és egyházi beszéddel.

2. Kiegészítő rész: előadás, énekkari és zeneszámok, egyéni énekek, anyáknapi és alkalmi vallásos versek.

3. Záróének.

REFORMACIÓI ISTENTISZTELET

Rendes vasárnapi istentisztelet, alkalmi imával és egyházi beszéddel.

HALOTTAKNAPI ISTENTISZTELET

Rendes vasárnapi istentisztelet, alkalmi imával és egyházi beszéddel.

DAVID FERENC EMLÉKISTENTISZTELET

1. Rendes vasárnapi istentisztelet, alkalmi imával és egyházi beszéddel.

2. Kiegészítő rész: énekkari számok, zeneszámok, egyéni énekek, az alkalmi vallásos versek, előadás Dávid Ferenc életéről és munkásságáról.

3. Záróének.

JÓTEVŐK EMLÉKISTENTISZTELETE

1. Rendes vasárnapi istentisztelet, alkalmi imával és egyházi beszéddel.

2. Kiegészítő rész: előadás a jótévközlőkről (lehet egy személyről is), énekkari és zeneszámok, egyéni énekek, megfelelő vallásos versek.

3. Záróének.

SZERETETVENDEGSEGI ISTENTISZTELET

1. Előfohász (lásd a hétköznapi istentiszteletnél)

2. Ének (lehetőség szerint derekas ének)

3. Bibliaolvasás

4. Bibliamagyarázat

5. Ima

6. Miatyánk

7. Áldás

8. Záróének.

Szeretetvendégséggel kapcsolatos szempontok

1. A szeretetvendégség (agapé), mint az őskereszténység jelentős vallásos cselekménye, evangéliumi alapon álló unitárius istentiszteleti rendünk szerves része, amelynek keretében helyet kaphatnak a vallásos és az egyházi élet, egyháztörténelem tárgykörét felölelő előadások is.

2. A szeretetvendégség szerves részét képezi a hívek adományából származó tészta és tea közös elfogyasztása is. A tea elkészítésénél szesz ital nem szabad használni.

3. A szeretetvendégség a hívek közösségi tudatának és egymás iránti testvéri szeretetének fejlesztésére és ezen keresztül a szekták egyház- és társadalomellenes munkájának megfékezésére irányul.

4. A szeretetvendégség időpontja vasárnap délután a helyi szokás szerint.

LELKÉSZAVATÁSI ISTENTISZTELET

A. Zsinati főtanácsi ülés

Az Egyházi Képviselő Tanács előadója előterjeszti a Tanács jelenését a Zsinati Főtanács istentiszteletének keretében tartandó lelkészavatásról.

1. Rendes vasárnapi istentisztelet a megállapított rend szerint a szolgálattevő szószékről való lejtöveleig.

2. Ének (193. sz.)

3. Püspök felhívására főjegyző felolvassa a felavatandó lelkészek névsorát kinevezésük sorrendjében, akik nevük hallatára felállnak.

4. Püspök az úrasztala mellől a következő kérdéseket intézi a felavatandó lelkészekhez:

„a) Készek vagytok-e az unitárius lelkészi hivatás vállalására, Isten és ember szolgálatára?

Készek vagyunk.

b) Fogadjátok-e, hogy Jézus evangéliumán alapuló unitárius keresztény vallásunk hitelveit megtartjátok és hirdetitek, híveiteket is vallásos és erkölcsös életre vezetitek, anyaszentegyházunk épülésére és Istenországa megvalósulására?

Fogadjuk.

c) Készek vagytok-e fogadástételeteket a lelkészi eskü letételével megpecsételni?

Készek vagyunk.“

5. Püspök felhívására főjegyző beveszi az esküt.

6. Eskütétel után az esperesek, teológiai tanárok és felkért lelkészek a felavatandók fejére teszik kezüket és egy-egy bibliai idézetet mondanak. Ezután — a kézrátétel alatt — a püspök Isten áldását kéri a felavatott lelkészekre.

7. Ezt követően a főjegyző kinyitja a felavatott lelkészek anyakönyvét és felhívja őket, hogy kinevezésük sorrendjében írják be nevüket.

8. Püspök átadja a lelkészi oklevelet egy-egy bibliai mondás kíséretében.

9. A felavatott lelkészek egyike köszönetet mond a Zsinati Főtanácsnak.

10. Záróének (199. vagy 214. sz.)

PÜSPÖKBEIKTATÓ ISTENTISZTELET

E. K. Tanács előadója, utalva a püspökválasztó Zsinati Főtanács határozatára, bejelenti, hogy az Államtanács (államelnök) ... számú Törvényerejű Rendeletével elismerte főtisztelendő ... püspökké választását, melynek alapján az ünnepélyes beiktatásra minden előkészület megtörtént.

Főgondnok-elnök felhívja a Zsinati Főtanács tagjait, hogy a püspökbeiktató istentiszteletre vonuljanak a templomba.

Az istentisztelet és szertartás rendje

1. Kezdőének

2. Derekas ének

3. Ima

4. Miatyánk

5. Ének (1 versszak)

6. Főgondnok-elnök felolvassa a püspökválasztó Zsinati Főtanács határozatát. Ugyancsak felolvassa az állam részéről történt elismerés és megerősítés iratát és felkéri a főjegyzőt és az espereseket, hogy a beiktatási szertartást végezzék el.

7. Az úrasztala mellett a főjegyző és esperesek jobb kezüknek a püspök fejére tételével egy-egy bibliai idézet elmondásával végzik a beiktatási szertartást, melyet a főjegyző vagy rangidős esperes áldással fejez be. (Ez alatt csendes orgonaszó.)

8. Főgondnok-elnök a beiktatott főpásztort felkéri, hogy mint az Unitárius Egyház ...-ik püspöke, foglalja el Dávid Ferenc székét.

9. Ének (193. sz., miközben a püspök felmegy a szószékre).

10. Ima

11. Miatyánk

12. Közének

13. Textus-felvétel

14. Egyházi beszéd

15. Utóima

16. Áldás

17. A beiktatott püspök üdvözlése

18. Záróének (199, 213 vagy 214 sz.)

LELKÉSZBEIKTATÓ ISTENTISZTELET

1. Kezdőének

2. Derekas ének

3. Esperes és a beiktatandó lelkész az úrasztalához vonulnak. Esperes köszönti a gyülekezetet és felhívja a köri jegyzőt, hogy olvassa fel a püspöki kinevezést. Ennek megtörténte után esperes felszólítja a lelkészt, hogy tartsa meg beköszöntő szolgálatát.

4. Ének (1 versszak, miközben a lelkész felmegy a szószékre).

5. Ima

6. Miatyánk

7. Közének

8. Textus-felvétel

9. Egyházi beszéd

10. Utóima (ezt követően a lelkész lejön a szószékről).

11. Ének (1 versszak, miközben a beiktatást végző püspök, esperes vagy megbízottjuk felmegy a szószékre).

12. Textus-felvétel

13. Beiktató beszéd

14. Áldás

15. Ének (1 versszak). Itt szerepet kaphat az egyházközség énekkara vagy más jelenlevő énekkar is.

16. Esperes és az új lelkész megállnak a templom piacán; a tulajdonképpeni beiktatás itt történik.

17. Esperes a következőket mondja: „Én, mint a... egyházkör esperese, a Szervezeti Szabályzatban biztosított jogomnál fogva, ezennel beiktatlak a... egyházközség rendes lelkészi állásába.

Atadom a templom kulcsát. Nyisd meg a templom ajtaját és tárd szélesre, hadd jöjjön minden hívő ember imádkozni, megpihenni és új erőt nyerni Isten házában.

Atadom a Bibliát. Hirdesd az evangéliumot, prédikáld és példázd életteddel a szeretet kettős jézusi parancsát.

Atadom a kelyhet. Oszdad a kenyeret és a bort, életünk örök erőforrásait, a Jézus asztaláról mindazoknak, akik éheznek és szomjuhozhatnak az áldottabb emberi életet.

Atadom az egyházközség pecsétjét. Végezd a munkád hűséggel és hivatástudattal, hogy mindenek ékesen és szép rendben legyenek. Az evangélium szellemében légy őrállója és pásztora a rád bízott gyülekezetnek Isten és ember szolgálatában.“

18. Püspök üdvözlése. Ha a püspök jelen van a beiktató istentiszteleten, szószéki szolgálata után az esperes vagy helyettese köszönti, amire a püspök válaszol. A többi köszöntő kizárólag a beiktatott lelkészhez intézendő.

19. A beiktatott lelkész üdvözlése: a) egyházközség, b) egyházkör, c) egyházi főhatóság, d) helybeli felekezetek képviselői részéről.

Beiktatott lelkész válaszol valamennyi üdvözlésre, amelyet áldással fejez be.

20. Záróének.

LELKÉSZ-KIBÚCSÚZÓ ISTENTISZTELET

1. Kezdőének
2. Derekas ének
3. Főhatósági irat felolvasása. Ezt követően az esperes vagy helyettese felszólítja a lelkészt a kibúcsúzó szolgálat megtartására.
4. Ének (1 versszak, miközben a lelkész felmegy a szószékre).
5. Ima
6. Miatyánk
7. Közének
8. Textus-felvétel
9. Egyházi beszéd
10. Utóima (Ezt követően a lelkész lejön a szószékről).
11. Ének (1 versszak, miközben az egyházi főhatóság, vagy az egyházkör képviselője felmegy a szószékre.)
12. Textus-felvétel és beszéd.
13. Áldás
14. Ének (1 versszak vagy egyházközségi énekkar)
15. Ha a püspök jelen van, az egyházkör esperese köszönti.
16. A kibúcsúzó lelkész köszöntése: a) egyházközség, b) egyházkör, c) egyházi főhatóság, d) helybeli felekezetek képviselői részéről.
A kibúcsúzó lelkész válasza, amelyet áldással fejez be.
17. Záróének.

FÖTANÁCSI ÉS ZSINATI ISTENTISZTELET

1. Rendes vasárnapi istentisztelet, alkalmi imával és egyházi beszéddel, amelyet a püspök által felkért szolgálattelvő végez.

2. Zsinati Főtanács alkalmával az istentiszteletet úrvacsoraosztás egészíti ki a megállapított szertartási rend szerint.

Megjegyzés: az énekvezéri teendőket a püspök felkérése alapján végzik. A résztvevő lelkészek valamennyien kötelesek palástosan megjelenni az istentiszteleten.

TEMPLOMAVATÁSI ISTENTISZTELET

A templomavatást a püspök vagy megbízottja végzi.

A bevonuló püspököt a gondnok üdvözli a templom piacán és felkéri a templom felavatására.

1. Kezdőének
2. Derekas ének
3. Ima
4. Miatyánk
5. Közének
6. Textus-felvétel
7. Avató egyházi beszéd
8. Utóima
9. Áldás
10. Ének vagy énekkar
11. A lelkész megfelelő és rövid beszámolója a templom javításáról, építéséről.
12. Úrvacsorai ének
13. Úrvacsoraosztás a megállapított rend szerint.
14. Záróének.

HARANGAVATÁSI ISTENTISZTELET

Rendes vasárnapi istentisztelet, alkalmi imával és egyházi beszéddel. Az egyházi beszéd végén a harang megszólaltatása, miközben a harangavató (püspök, esperes, lelkész) a következő kötött szöveget mondja, amelyet a gyülekezet felállva hallgat: „És most szólaljon meg a harang. Hívogassa az élőket, sirassa el a megholtakat, űzze el a veszedelmet. Hirdesse messzezengő hangon Isten dicsőségét, békességet a földön és jóakaratot az emberek között. Ámen.“ (Harang megszólaltatása 1 perc)

Aldás.

ORGONAAVATÁSI ISTENTISZTELET

Sorrendje azonos a harangavatási istentiszteletével. Az egyházi beszéd végén az orgona megszólaltatása, miközben az avató a következő kötött szöveget mondja, melyet a gyülekezet felállva hallgat: „És most szólaljon meg az orgona. Zengő hangja mellett szárnyaljon az ajkáról és a szívekből a zoltár: énekeljete az Úrnak új éneket; vígan énekelj az Úrnak te egész föld. Ámen.“ (Orgonajáték 1 perc)

Aldás.

HÁZAVATASI ISTENTISZTELET

1. Ének
2. Előfohász: kötetlen, ajánlott szöveg: „A kő, amelyet az építők megvetettek szegletkövé lett. Az Úrtól lett ez, csodálatos ez a mi szemink előtt. Ez a nap az, amelyet az Úr rendelt; örvendjünk és vigadjunk ezen. Ó Uram, segíts most, ó Uram, adj most jó előmenetelt“ (Zsolt 118, 22—25). Ámen.
3. Textus-felvétel
4. Alkalmi beszéd
5. Ima
6. Miatyánk
7. Áldás. Ajánlott szöveg: „Isten áldása legyen e hajlékon, hogy lehessen otthona a családnak. Az ő békessége és szeretete lakozzék benne és lakóinak szívében. Ámen.“

SÍRKŐ-, SÍREMLÉK-AVATAS

1. Ének
2. Előfohász
3. Rövid megemlékezés
4. Ima
5. Miatyánk
6. Áldás
7. Ének.

SZABÓ DEZSŐ

A KOLOZSVAR-NAPOCA-I UNITÁRIUS TEMPLOM ÉPÍTÉSÉNEK TÖRTÉNETE

A kolozsvári unitárius templom az Egyház legnagyobb temploma országunkban. Hossza 43,15 m, szélessége 21,25 m, alapterülete 917 négyzetméter. A templomhajó legmagasabb pontja 15,70 m, a torony magassága 48,50 m. Ülőhelyeinek száma ezren felül van. Építészeti sajátosságát, stílusát és szépségét nézve a város és az ország egyik legszebb későbarokk műemléké.¹

A templom építésének történetét a 19. és 20. századi unitárius írók mind megemlítik, de adatszerűen nem dolgozták fel.² Az utóbbi évtizedekben számos művészettörténész foglalkozott a templom történetével. Nyomtatásban megjelent dolgozataik értékes megállapításokat tartalmaznak a templom építéséről, ugyanakkor azonban újabb hiányosságokat is tárnak fel.³ Indokoltnak látszik, hogy a templomot építtető